

СТ А Н О В И Щ Е**от доц. д-р Ива Банкова Монева**

относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.8 „Икономика“, докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“

автор на дисертационното изследване: Християн Христов Стоянов, докторант от катедра „Счетоводна отчетност“ при Икономически университет, Варна

тема на дисертационното изследване: „Проблеми на интегрираната отчетност в предприятията от туристическия сектор, в посока докладване за устойчивостта и създаването на стойност“

основание за представяне на становището: участие в състава на научно жури, съгласно заповед № РД – 06 - 112 от 26.06.2025 г. на Ректора на Икономически университет, Варна

I. *Общо представяне на дисертационния труд*

Дисертационният труд съдържа 265 страници, включващи основен текст и приложения. Логиката на дисертацията следва възприетата традиционна структура и се състои от увод, три глави, заключение и литература. Посочената структура на труда и неговото основно съдържание са подчинени на темата и на формулираните в увода обект, предмет, теза и цел. Формулирани са задачи и ограничения на изследването. Библиографията обхваща 168 източници. Цитирано е коректно.

Не се установяват отклонения от нормите на научната и професионалната етика.

Авторефератът е композиран съгласно изискванията и отразява основните части от дисертацията.

II. Преценка на актуалност, форма и съдържание на дисертационния труд

Актуалността и обществената значимост на темата, вписваща се в рамките на глобалните тенденции в устойчивото развитие, ESG докладването и новите регулации на Европейския съюз са безспорни. В разработката е формулирана и защитена изследователска теза. Това е основание за характеризиране на дисертационното изследване като завършено.

Методологията на изследването е коректна. Проявяват авторските знания по изследвания проблем, дискутирано е и на практико-приложно ниво. Като слабост може да се посочи известна разказвателност в параграфите на изследването и ограничения географски и отраслов обхват на извадката.

В техническо, графично и стилово отношение работата е на много добро ниво. Обемът е оптимален и главите на изследването са композирани съразмерно.

Част от авторските виждания получават съответната публичност. Докторантът публикува самостоятелно три разработки. В тях се интерпретират проблеми, разработени в труда. Всички те отразяват отделни моменти от дисертацията и по този начин преди окончателното ѝ оформяне и защита са апробирани съществени части от нея.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационното изследване

Намирам, че приносите на Християн Христов Стоянов в дисертационния труд са следните:

1. Добре обоснована теоретична рамка, базирана на международни стандарти, както и изясняване на понятието „интегрирана отчетност“ през призмата на шестте типа капитал, които са в основата на интегрираната отчетност.

2. Идентифициране на проблемите в нормативната уредба и практиките на българския туристически пазар, включително с акцент на липсата на систематична нефинансова отчетност при голяма част от компаниите.

3. Обоснован секторен анализ, който извежда спецификата на туристическия отрасъл, проблемите в корпоративната отчетност и възможностите за прилагане на нови модели на докладване. Формулиране на препоръки за бранша.

4. Емпирично изследване и разработване на примерен модел за интегриран отчет, ориентиран към конкретно предприятие – „Албена“ АД, който служи като приложим прототип за други организации от бранша.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

Препоръката, която отправям към докторанта, е в пожеланието в бъдещата си работа да задълбочи още практико - приложните въпроси, разработвани в настоящия труд, тъй като тяхната актуалност и значимост ще продължава да е все по-важна.

V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Дисертационният труд притежава необходимата научна значимост за една докторска дисертация, което ми дава основание да го приема за завършен.

Като член на научното жури давам своята *положителна оценка* на дисертационния труд „Проблеми на интегрираната отчетност в предприятията от туристическия сектор, в посока докладване за устойчивостта и създаването на стойност” на Християн Христов Стоянов и предлагам на научното жури да му бъде присъдена образователна и научна степен „доктор” по научна специалност „Контрол и анализ на стопанската дейност“.

Заличена информация съгласно
ЗЗЛД и регламент (ЕС) 2016/ 679

доц. д-р Ива Монева

Варна,

8 август 2025

ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ВАРНА

СЕРТИФИЦИРАНА СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА КАЧЕСТВОТО ISO 9001:2015

9002 Варна • Бул. "Княз Борис I" 77 • Телефон 052 643 360 • Телефакс 052 643 365 • www.ue-varna.bg

СТАНОВИЩЕ

От: *Доц. д-р Галина Симеонова Чиприянова*
СА „Д. А. Ценов“ – Свищов
Катедра „Счетоводна отчетност“
Научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (Счетоводство)“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по професионално направление 3.8. „Икономика“, докторска програма “Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № РД-06-112/26.06.2025 г. на Ректора на Икономически университет – Варна и решение на научното жури.

Автор на дисертационния труд: *Християн Христов Стоянов*
Тема на дисертационния труд: *Проблеми на интегрираната отчетност в предприятията от туристическия сектор, в посока докладване за устойчивостта и създаването на стойност*

1. Информация за дисертанта

Християн Христов Стоянов е зачислен в редовна докторантура, държавна поръчка в област на висшето образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.8. „Икономика“, докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“ за срок от 3 (три) години, считано от 01.09.2017 г. до 01.09.2020 г. съгласно Заповед на Ректора на ИУ – Варна № РД17-2832/26.09.2017 г. Със Заповед на Ректора на ИУ – Варна № РД17-3335/23.12.2020 г. Християн Христов Стоянов е отчислен с право на

защита на дисертационен труд в срок от пет години, считано от 01.09.2020 г.

2. Общо представяне на дисертационен труд

Дисертационният труд на тема „Проблеми на интегрираната отчетност в предприятията от туристическия сектор, в посока докладване за устойчивостта и създаването на стойност“ притежава качества на научно изследване и има завършен вид. Обемът е оптимален – 265 стандартни страници, от които съдържание – 1 стр., увод – 5 стр., основен текст, структуриран в три глави – 219 стр., заключение – 8 стр., библиография – 17 стр., приложения. Изследването включва 11 таблици.

Формулираната тема „Проблеми на интегрираната отчетност в предприятията от туристическия сектор, в посока докладване за устойчивостта и създаването на стойност“ е **дисертабилна**.

Рецензираната разработка е **актуална** за теорията и практиката. Интегрираната отчетност, като средство за адресиране на по-комплексни информационни нужди, предоставя на предприятията възможност да представят изчерпателен и надежден поглед върху стратегическите цели, рисковете, възможностите и начина, по който създават стойност в краткосрочен и дългосрочен план. Интегрираната отчетност онагледява ангажимента на бизнеса към устойчиво развитие, като обединява финансови и нефинансови аспекти и създава по-високо ниво на прозрачност и доверие. В туристическия сектор тази необходимост от интегриран подход придобива особена важност. Въпреки че, докторантът се позовава на достиженията на други автори, неговото отношение към проблематиката е **разпознаваемо** спрямо тях.

Целта на разработката, а именно: да се изследва и анализира процесът на интегрирана отчетност в предприятията от туристическия сектор, да бъдат открити ключовите проблеми и предизвикателства при нейното въвеждане и прилагане, както и да се предложи примерен модел (концептуална рамка) за интегриран отчет, съобразен с особеностите на туристическата дейност в България и в международен план, е **ясно дефинирана**.

Обект на изследването е проблемът по изготвянето на интегрирани отчети, в т.ч. докладване относно устойчивостта от страна на предприятията в туристическия сектор, а **предмет** – процесът на съставяне и представяне на интегрираните отчети, и предлагане на примерен модел за прилагането им в „Албена“ АД, включително свързаните с него регулаторни, теоретични и практически аспекти.

Основната теза на дисертационния труд, че ефективното прилагане на интегрирана отчетност в туристическите предприятия води до по-добра

комуникация с инвеститорите и заинтересованите страни, повишава прозрачността и доверието и същевременно подпомага стратегическото управление, насочено към устойчиво развитие и създаване на дългосрочна стойност, е **доказана**.

Таблиците, които са представени в разработката, **визуализират авторските идеи** и онагледяват извършените проучвания, обобщения и взаимовръзки в изложението.

Съществува логическа обосновааност на основните заключения със съдържанието по отделните части на дисертационния труд.

Изложението на дисертационната работа е подкрепено с много на брой цитирания на **литературни източници**. Приложен е богат списък с библиография, който включва 168 източника, в т.ч. на чужд език, нормативни документи и от интернет. Литературните източници са използвани коректно като са спазени правилата за научна етика.

3. Публикации и участие в научни форуми

Докторантът е представил 3 самостоятелни публикации, от които 1 научна статия и 2 научни доклада. От Справката-декларация на докторанта е видно, че публикациите по дисертацията удовлетворяват минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“ по област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, съгласно чл. 26 от ЗРАСРБ. Докторантът има участия в научни форуми.

4. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

Изказът в дисертационния труд е научно прецизиран, терминологично точен и стилово последователен, което допринася за неговата академична стойност.

Изследването разкрива състоянието на корпоративната отчетност и идентифицира основните ѝ проблеми в контекста на туристическия отрасъл. Задълбочено е проучена концептуалната рамка на финансовата отчетност. Със съществено значение е извода, че управленското счетоводство надхвърля ограниченията на счетоводните регистри и се установява като стратегически ориентиран партньор в ръководството на фирмата; то има потенциала да бъде един от основните двигатели на прогреса и иновацията в корпоративния свят, когато бързите технологични промени и нарастващите обществени очаквания изискват нов тип лидерство и отговорност.

Анализирани са съдържанието, концептуалната рамка и ползите от интегрирана отчетност. Изследвани са връзките и взаимодействията

между интегрирана отчетност, финансови отчети и управленска отчетност. Разработката разкрива проблемите на институционализирането на интегрираните отчети и ангажимента на независимите одитори към тях. Откроява се твърдението, че интегрираните отчети показват ангажираност към отговорно и устойчиво управление, което укрепва доверието на инвеститорите, клиентите и обществеността; те улесняват диалога със заинтересованите страни, като предоставят ясна и последователна информация за това как компанията управлява своите ресурси и създава стойност. Специално внимание е отделено на подходите и моделите за изготвяне на интегрирани отчети.

Извършено е задълбочено проучване относно влиянието на туристическия отрасъл върху процеса на прилагане на интегрирана отчетност. В тази връзка е анализирана нормативната уредба. Разкрита е релацията между интегрираната отчетност и създаването на стойност. Приложено е емпирично изследване. Удачно са разгледани съществуващите практики през призмата на IIRC рамката, а разработеният модел на интегриран отчет/ доклад за устойчивостта по примера на „Албена“ АД се отличава с висока степен на прозрачност и ангажираност към заинтересованите страни чрез предоставяне на достъпна и разбираема информация за въздействието на дейността върху околната среда и обществото.

В хода на изследването е използван адекватен **научен инструментариум**, като по този начин **са изпълнени** поставените 5 задачи и е постигната основната цел на дисертационния труд. Това ми дава основание да квалифицирам постигнатите резултати, като **резултати с научен и научно-приложен характер**.

Авторефератът на тема „Проблеми на интегрираната отчетност в предприятията от туристическия сектор, в посока докладване за устойчивостта и създаването на стойност“ е в достатъчен обем – 35 стр. и напълно съответства на структурата, съдържанието и изследователските резултати на дисертационния труд.

5. Идентифициране и оценяване на научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд

Съгласна съм с посочените научни и научно-приложни приноси. Справката от автореферата обективно отразява постиженията на докторанта с научен и научно-приложен характер.

6. Констатирано или неконстатирано плагиатство в дисертационния труд и автореферата

Съгласно предоставената информация за проверката със специализиран софтуер – не са констатирани съвпадения, сочеши на плагиатство, както в дисертационния труд, така и в автореферата.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Наред с положителните страни на дисертационния труд, следва да се отбележат и някои аспекти, чието усъвършенстване би допринесло за повишаване на неговото научно и практическо значение. В отделни пасажии би било уместно по-ясно да се открие авторската позиция, както и да се задълбочи критичният анализ на съществуващите проблеми, свързани с докладването за устойчивост и създаването на стойност в туристическия сектор. Допълнително, разгръщането на авторска интерпретация в контекста на специфични предизвикателства за интегрираната отчетност би подсилило оригиналния принос на изследването. Представените бележки не намаляват достойнствата на дисертационния труд. Считаю, че дисертационният труд обогатява наличното знание и съдържа значими идеи и резултати.

8. Въпроси към дисертанта

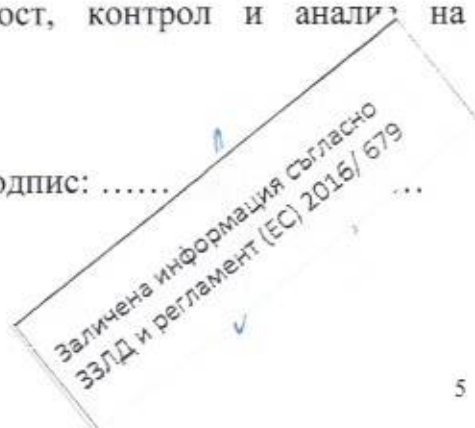
Към докторанта нямам допълнителни въпроси.

9. Заключение

Дисертационният труд на тема: „Проблеми на интегрираната отчетност в предприятията от туристическия сектор, в посока докладване за устойчивостта и създаването на стойност“ представлява актуално и задълбочено изследване с ясно открити научни достойнства и приноси. Въз основа на направената количествена и качествена оценка на разработката, изразявам **положително становище и подкрепям присъждането** на образователна и научна степен „доктор“ на Християн Христов Стоянов в професионално направление 3.8. „Икономика“, докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ“ на стопанската дейност“.

04.08.2025 г., гр. Свищов

Подпис:

ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ ВАРНА

Вх. № РД-20-1224/11.08.2025

ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
НАУЧНОТО ЖУРИ

СТАНОВИЩЕ

1. Обща информация

Изготвил становището: доц. д-р Светлозар Димитров Стефанов – Икономически университет – Варна;

Основание за написване на становището: Заповед № РД-06-112/26.06.2025 г. на Ректора на ИУ – Варна и решение на Научното жури от 02.07.2025 г.;

Автор на дисертационния труд: Християн Христов Стоянов;

Тема на дисертационния труд: Проблеми на интегрираната отчетност в предприятията от туристическия сектор в посока докладване за устойчивостта и създаването на стойност.

2. Общо представяне на дисертационния труд. Дисертационният труд е с общ обем от 219 страници и съдържа: увод (5 стр.), основен текст, структуриран в три глави (207 стр.), заключение (7 стр.), списък на използваната литература и 9 приложения. Обхватът, съдържанието и методиката на изследване, както и получените резултати определят актуалността на темата и приложимостта на резултатите, които се съдържат в дисертационния труд. Целта и задачите на изследването (стр. 3-4) са добре формулирани и съответстват на възприетата методика, както и на предмета и обекта на изследване. Изследователската теза е сполучливо обоснована и аргументирано защитена.

3. Публикации и участие в научни форуми. Видно от представените научни публикации, дисертационният труд е резултат от целенасочена и задълбочена научноизследователска работа на докторант Християн Стоянов. Във връзка с темата на дисертационния труд и участието в процедурата по неговата защита, са представени три научни публикации, от които два научни доклада, изнесени на научни конференции и една научна статия, публикувана в списание „Икономика и компютърни науки.“ Представените научни публикации отговарят на минималните национални изисквания за присъждане на ОНС „Доктор.“ Разглеждани в своята съвкупност, дисертационният труд, автореферата и представените научни публикации по темата са резултат от проведените самостоятелни

научни изследвания на теоретичните и практико-приложни аспекти на интегрираните отчети и докладването на устойчивостта в предприятията от туристическия сектор на националната икономика.

4. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд.

Дисертационният труд е структуриран в съответствие с обхвата, сложността, предмета и методологията на изследване. Възприетата структура е подходяща и позволява задълбочено и в логическа последователност да се изследват проблемите, обект на разглеждане в дисертационният труд, а именно: изготвянето на интегрирани отчети, в т. ч. и предложени примерен модел на интегриран отчет на „Албена“ АД, както и докладването на устойчивостта в предприятията от туристическия сектор на икономиката на Република България. Научните постижения на автора са свързани с изследване на теоретичната същност на концепцията за интегрираната отчетност, както и връзките и взаимодействията между интегрираната отчетност, финансовото счетоводство и управленската отчетност. Проведеното в трета глава емпирично изследване дава възможност на автора да формулира оценки и препоръки към хотелски вериги (в т.ч. и към базовото предприятие „Албена“ АД), туроператори и общини по отношение на начина на изготвяне на интегрираните отчети и докладването на устойчивостта в контекста на създаването на стойност от съответната компания (община) в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен времеви хоризонт.

Дисертационното изследване се характеризира с добър стил и език, както и с правилно използване на утвърдената счетоводна терминология.

Авторефератът представя точно и ясно съдържанието на дисертационния труд, резултатите от изследването, приносните моменти, както и практическата значимост на получените резултати.

5. Идентифициране и оценяване на научните и научно-приложни приноси в дисертационния труд. Формулираните от докторанта оценки, изводи и препоръки могат да бъдат определени като приноси, както за икономическата и счетоводна теория, така и за реалната стопанска практика. В този смисъл, в дисертационното изследване се съдържат редица теоретични и практико-приложни приноси, по-съществените от които могат да се систематизират по следния начин:

5.1. Приноси с теоретичен характер:

- Изследвайки теоретичните постановки, счетоводните стандарти и регулировки, са очертани състоянието, проблемите и перспективите за развитие на корпоративната (в т. ч. финансова и нефинансова) отчетност и нейните специфики в предприятията от туристическият сектор на икономиката;

- На базата на задълбочени проучвания както на специализираната литература, така и на емпирични изследвания, проведени от авторитетни организации (СИМА, КРМГ и др.), са изследвани и изяснени ползите и проблемите, които могат да възникнат при възприемането на концепцията за интегрираната отчетност.

5.2. Приноси с практико-приложен характер

- Разработен е примерен модел на интегриран отчет (доклад за устойчивостта) на „Албена“ АД на база на анализ на финансовите отчети на дружеството за периода 2021-2024 г.

6. Констатирано или неконстатирано плагиатство в дисертационния труд и автореферата. При внимателното запознаване с текста на дисертационния труд, автореферата и представените научни публикации не са констатирани факти и обстоятелства за наличието на плагиатство, поради което приемам, че дисертацията, автореферата и публикациите по темата са изцяло дело на автора. Последното се потвърждава и от представената от дисертанта декларация за оригиналност.

7. Критични бележки и препоръки

- на отделни места в дисертационния труд, описателният характер надделява над изследователския;

- в отделни параграфи се разглеждат въпроси, които излизат извън обхвата на формулираната тема;

- в дисертационното изследване са цитирани много авторови тези и становища, но критичното отношение на автора към тези и становища следва да бъде по-категорично изразено.

8. Въпроси към дисертанта. Ако даден стопански факт, явление или процес (в т. ч. и по въпросите на устойчивостта) не е намерил отражение по счетоводните сметки и не е представен в някой от елементите на годишния финансов отчет, но е оповестен в приложението към отчета, той предмет ли е на счетоводството?

9. Заключение. Дисертационният труд на тема „Проблеми на интегрираната отчетност в предприятията от туристическия сектор в посока докладване за устойчивостта и създаването на стойност“ на докторант Християн Стоянов представлява самостоятелно научно изследване, разработено с професионализъм, задълбочени познания и добросъвестност. Той съдържа значими по съдържание и възможности за прилагане приноси, както с теоретичен, така и с практико-приложен характер. Посочените критични бележки и препоръки не намаляват положителните впечатления и достойнства на дисертационния труд. Това ми дава основание с убеденост да гласувам положително за присъждането на образователната и научна степен „Доктор“ по професионално направление 3.8. „Икономика,“ научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“ на докторант Християн Христов Стоянов.

08.08.2025 г.

гр. Варна

Изготвил становището:..

(доц. д-р Светлозар Стефанов)

Заличена информация съгласно
ЗЗЛД и регламент (ЕС) 2016/ 679